

РЕЗЮМЕТА

на научните трудове
на гл. ас. д-р Ирина Петкова Казанджиева-Йорданова
Катедра „Финанси” Факултет „Финансово-счетоводен факултет”, УНСС
във връзка с участие в конкурс за заемане на академичната длъжност “доцент”
по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Финанси,
парично обръщение, кредит и застраховка (банково дело и парична теория и
парична политика),
обнародван в ДВ, бр. 69 от 25.08.2017 г.

Издадени учебници и учебни помагала

1. Казанджиева-Йорданова, И.
Пари, банки, кредит. Учебно
помагало.

ИК на УНСС, с. 190, 2015 г.

Резюме: Учебното помагало съдържа 18 глави с общ обем от 190 страници, които изцяло следват темите в учебника „Пари, банки, кредит”, пето допълнено и преработено издание на проф. д-р Милети Младенов. Учебното помагало обхваща въпроси, които се разглеждат пред студентите от балалавърска и магистърска степен по дисциплината „Парична теория и парична политика” като парична маса и парични агрегати, финансови посредници и финансови пазари, лихвени проценти и цени на финансовите инструменти, поведение на лихвените проценти, рисковата и срочната структура, депозитна и парична мултипликация, инструменти на паричната политика на централната банка, паричен съвет. Включени са и теми от областта на паричната теория като теориите за търсенето на пари, модела ISLM, връзката между парите и икономическата активност, инфлацията и трансмисионните канали на паричната политика.

Включените в помагалото теми имат сходна структура и започват с резюме по темата. Освен че сами по себе си текстовете резюмират теорията по съответната тема, студентите, които работят с помагалото имат за задача да попълнят в текстовете липсващи думи. Работата по такава задача е подходяща да се провери в каква степен студентът е усвоил темите, преподавани на лекциите и разгледани в учебника. За успешното изпълнение на тази задача, е добре студентите да работят едновременно с лекционния материал и с учебника. В същото време след успешно справяне със задачата студентът на практика ще разполага с едно обобщение на теорията по съответната тема, което е изключително полезно при подготовката за изпита по дисциплината. Резюметата по темите не представляват повторение на теорията в учебника, а имат за задача да проверят, доколко студентът е усвоил теоретичния материал – най-вече основните принципи и правила.

Във всяка тема са включени допълнителни логически задачи, решаването на които се базира на успешно усвояване от студента теоретичен материал. С включването на такива задачи се получава надграждане – работейки с резюмето и попълването на липсващите думи, студентът проверява, доколко добре е

усвоил теорията, а задачите към всяка тема имат за цел да проверят, доколко той е в състояние да прилага теорията за решаване на конкретни казуси. В това отношение в отделните теми са включени задачи, свързани с изчисляване на паричните агрегати на базата на реални данни, определяне на типа на финансовите инструменти и финансовите посредници, изчисляване и сравняване на различни доходности на финансовите инструменти, реални лихвени проценти, анализиране на промените в равновесния лихвен процент на пазара на облигации и равновесния лихвен процент на паричния пазар, влиянието на поведението на централната банка, банките и вложителите върху паричната база и резервите и промените, до които те водят в паричното предлагане, факторите, които влияят върху паричния мултипликатор, паричната база и паричното предлагане, приложението на инструментите на паричната политика. В темите от паричната теория са включени задачи, свързани с факторите, които влияят върху търсенето на пари според различните теории, които обясняват търсенето на пари, влиянието на паричната и фискалната политика върху равновесния лихвен процент и съвкупното производство според модела ISLM и трансмисионните механизми на паричната политика.

Учебното помагало следва в известна степен методиката, използвана в учебните помагала на проф. Фредерик Мишкин и проф Глен Хъбърт, а и в други, които са разработени към учебниците им “The Economics of Money, Banking and Financial Markets” и “Money, the Financial System and the Economy”, където също се използват задачи от типа вярно-грешно твърдение и тестови въпроси от затворен тип към всяка тема. Тестовите въпроси от затворен тип са подходящи за подготовката за изпита от студентите, тъй като такъв е форматът на изпита и така им се дава възможност да свикнат с този формат и начина на формулиране на тестовите въпроси. Тъй като учебното помагало има за цел да подготвя студентите в процеса им на обучение, структурата му следва учебния процес по дисциплината – явяването на студентите на междинни тестове по време на семестъра, за да се провери как се усвоява материала по дисциплината, поради което в учебното помагало са включени и два междинни теста, съответстващи на материала, който се разглежда по дисциплината.

В разработените теми към помагалото са включени и нови, актуални въпроси като използването на неконвенционални инструменти на паричната политика в резултат на глобалната финансова криза и е поставен по-голям акцент върху практиката в България. Това естествено се е наложило и поради това, че петото допълнено издание на учебника е издадено през 2009 г., поради което някои от въпросите не са обхванати от него. Учебното помагало „Пари, банки, кредит” към учебника на проф. Милети Младенов „Пари, банки, кредит” е първото по рода си помагало от типа – учебно помагало към конкретен учебник, нещо, което е особено типично за международната практика.

Учебното помагало е с общ обем от 190 страници и негови рецензенти са проф. д-р Милети Младенов и доц. д-р Емил Хърсев. Учебното помагало е препоръчително и полезно за подготовката на студентите от бакалавърския курс на Финансово-счетоводен факултет по дисциплината „Парична теория и парична политика”, както и по дисциплината „Парична теория и парична политика – I ниво” в магистърските програми.

Публикувани монографии	
2. Казанджиева-Йорданова, И. Доктрината “Too Big to Fail. Монография.	Издавателство „Изток-Запад”, с. 304, 2017 г.
<p>Резюме: След пика на глобалната финансова криза доктрината ТВТФ широко се обсъжда от полисимейкърите и в научните среди, тъй като кризата от 2007-2009 г. предостави множество примери на прилагане или неприлагане на доктрината. Последиците, произтичащи от доктрината, не са само финансово-икономически. Прилагането на доктрината е свързано с политически и бизнес интереси, психологически аспекти и различни интерпретации. Темата засяга въпроси, които са съществени за банковото дело като ролята на централните банки, схемите за гарантиране на депозитите, моралния риск, възникването на банкови паники и преодоляването на свързаните с тях икономически последици. Доктрината ТВТФ не изключва случаи, в които една голяма, системно-важна банка може да бъде оставена да фалира поради невъзможност да бъде спасена и като предупреждение към останалите участници. Спасяването на големи, системно-важни банки, които са в тежко финансово състояние и съществува възможност да бъдат обявени в несъстоятелност, става чрез сложни схеми, които включват предоставянето на финансова подкрепа, реструктуриране на банката, участие на схемите за гарантиране на депозити и органите по реструктуриране, привличане на заеми от пазара, намиране на нови акционери и не на последно място национализация на банката.</p> <p>Има множество аргументи „за” и „против”, свързани с прилагането на доктрината ТВТФ, които, разбира се, съм разгледала в монографията, но онова, което прави впечатление, когато тя се прилага, е, че решенията, които се взимат от полисимейкърите, дали една системно-важна банка да бъде спасена, са ad hoc, без да се прилагат ясни критерии и тези решения винаги имат политическа страна. Вземането на ad hoc решение за спасяването на системно-важна банка от полисимейкърите обикновено е свързано със спешна промяна на съществуващото законодателство, която да позволи предоставянето на финансова подкрепа за банката или предприемането на действия по нейното оздравяване и реструктуриране. Целта на монографията е да проследи отражението на глобалната финансова криза върху доктрината ТВТФ, предприетите мерки за смекчаване на негативните ефекти от нея и доколко те са ефективни за предотвратяване на намесата на държавата и използване на парите на данъкоплатците за спасяването на системно-важни банки.</p> <p>Изследването обхваща периода отпреди началото на глобалната финансова криза до края на 2016 г., като са анализирани регулаторни мерки и инициативи, предприети на ниво ЕС и в международен план и ключови показатели за банковата система на България и индивидуално за местните банки със системно значение. Извършеният анализ позволява да се постигне целта на изследването, а именно – да се направи оценка на предприетите мерки за преодоляване на негативните последици от доктрината ТВТФ, като се отделя специално място на разглежданата проблематика и за българската банкова</p>	

система.

В изследването се решават следните изследователски задачи:

- Разглеждат се аргументите в полза на и против доктрината TBTF и се проследяват негативните последици, произтичащи от нея по време на глобалната финансова криза;

- Проследяват се конкретни примери, свързани с прилагането на доктрината за системно-важни банки и се разглеждат макроикономическите последици от предприетите действия от полисемейкърите, свързани с прилагането или неприлагането на доктрината;

- Анализират се регулаторните промени от 2012-2014 г., свързани с въвеждането на директен надзор върху системно-важните банки в ЕС, мерките за повишаване на капиталовата адекватност на банките, ликвидността, създаването на общите правила и принципи за реструктурирането на банки и защитата на депозитите в ЕС и отражението им върху доктрината TBTF;

- Изследва се ефектът от въвеждането на MREL за банките в ЕС и TLAC за глобалните системно-важни банки и как тези нови изисквания смекчават негативните ефекти от доктрината TBTF;

- Разглеждат се бъдещи регулаторни мерки, които са в процес на обсъждане като създаването на европейска схема за гарантиране на депозитите и структурната реформа за глобалните, системно-важни банки и ефектът, който те биха имали върху доктрината TBTF;

- Прави се анализ на развитието на българската банкова система по време на и след глобалната финансова криза и отражението на регулаторните мерки и инициативи на ниво ЕС върху българската банкова система;

- Анализират се ключови коефициенти за 7 системно-важни банки в България и се извеждат тенденции и индивидуални особености за всяка една от банките в контекста на реален фалит на системно-важна банка;

- Анализира се взаимовръзката между ключови банкови показатели с големината на банка, като се използват данни за 7-те системно-важни банки.

На базата на посочената цел и задачи в монографията е формулирана следната теза. Множеството случаи на предоставяне на финансова подкрепа от страна на правителствата на банки със системно значение извеждат на преден план негативите на доктрината TBTF. Въпреки спасяванията на банки, произтичащи от мениджърски грешки и рисково поведение със средствата на данъкоплатците, т.е. прехвърляне на частни загуби към публичния сектор, прилагането на доктрината TBTF по време на глобалната финансова криза допринася за стабилизиране на банковия сектор и предотврати възникването на банкови паники. Прилагането на доктрината по време на глобалната финансова криза изведе един съществен проблем – за увеличаването на финансиализацията в глобалната икономика и прекомерното разрастване на някои банки. Този проблем предопредели обхвата на надзорните мерки и инициативи на ниво ЕС и в международен план, целящи да ограничат прекомерното разрастване на банките, да направят капитала им по-устойчив, да въведат работещи механизми за реструктуриране на банки преди да се пристъпи към обявяването им в несъстоятелност и създаване на устойчиви и обезпечени с ресурс схеми за гарантиране на депозитите, които да се задействат

бързо и да изплащат един приемлив размер на гаранция за депозантите. Всички тези мерки смекчават негативните ефекти от доктрината TBTF и трябва да направят случаите на прилагането ѝ по-редки. Същевременно, обаче, предприетите мерки не съдържат конкретни критерии кога доктрината да бъде приложена и крайните решения остават в ръцете на полисимейкърите.

Монографията е структурирана в четири глави. В първата глава на монографията е направен подробен преглед на научните изследвания, свързани с доктрината TBTF, разгледани са примери за прилагането ѝ и примери за системно-важни банки, които са оставени да фалират извън ЕС. Анализирани са критериите, определящи една банка като системно-важна на глобално ниво, доколко тези критерии влияят върху разрастването на банката и вземането на решение, дали да ѝ бъде предоставена държавна подкрепа. В тази глава са изведени аргументите, подкрепящи доктрината и аргументите против нея, като е невъзможно да се даде приоритет на едната група аргументи, тъй като решението за това, дали доктрината да се приложи зависи от всеки конкретен случай. Въпреки това, безспорна е необходимостта от предприемане на мерки за ограничаване прекомерното разрастване на банките, както и необходимостта от допълнителни регулаторни мерки, които да направят тези банки по-устойчиви.

Във втората глава е разгледан случай на неприлагане на доктрината в малка, макар и непопулярна страна от европейското икономическо пространство – Исландия. В тази глава се доказва, че в страната практически е невъзможно да се приложи доктрината, тъй като правителството чрез централната банка на Исландия не може да осигури необходимата ликвидност на трите местни системно-важни банки и те да бъдат спасени. За да се възстанови доверието във финансовата система, полисимейкърите вземат нестандартното решение структурно да разделят банките, като обособят „нова” банка, където се прехвърлят активите и пасивите в национална валута на местните икономически агенти и „стара” банка, където са чуждестранните активи и пасиви /за ”старата” банка се инициира процедура по несъстоятелност/. Фалитът на трите системно-важни банки в Исландия има тежки макроикономически последици и на страната дори са наложени международни санкции.

В третата глава е разгледано отражението на предприетите мерки за системно-важните банки в еврозоната и на глобално ниво за ограничаване на техния растеж, макропруденциалните надзорни мерки, допълнителните капиталови изисквания, целящи да увеличат устойчивостта на банката и новата концепция загубите на банката да се поемат на първо място от акционерите и големите кредитори чрез реструктурирането ѝ с използването на определени инструменти. Един от тези инструменти предвижда загубите на банката да се поемат от вътрешни източници /определени пасиви от баланса на банката/, като използването на този инструмент е формализирано в законодателен акт. Използването на инструмента за споделяне на загуби поставя въпроса за регламентирането на достатъчно пасиви, които могат да се използват за поемане на загуби и рекапитализация на банката, като се разработват изисквания за минимално допустими пасиви /MREL/, които се определят индивидуално за всяка една банка, а допълнително се определя TLAC за глобалните, системно-

важни банки. С тези мерки се цели реструктуриране на банката и запазване на функциите ѝ, като се използват вътрешните ѝ източници след извършване на внимателна оценка, дали реструктурирането е ефективно, кой инструмент за реструктуриране ще се използва и дали във финансово изражение то е по-добрата алтернатива на обявяването на банката в несъстоятелност.

Четвъртата глава проследява влиянието на глобалната финансова криза върху българската банкова система, като анализът показва, че банковата система е засегната в много по-малка степен от кризата в сравнение със страните с развити банкови системи. По-време на кризата и през пост-кризисния период банковата система запазва високи нива на капитал, високи стойности на съотношенията, доказващи ориентираността на банките към типични банкови дейности, а не към пазарно базирани продукти, както и положителни нива на ROA и ROE. Новата правна рамка – европейското законодателство от 2012 г. – 2014 г., свързана със създаването на банковия съюз, не поставя сериозни предизвикателства пред банките по отношение на ликвидността и капитала, а неучастието на страната в банковия съюз не съдържа основания за твърдения, че банковата система е изложена на по-големи рискове. Големите, системно-важни банки в страната показват поведение, което е различно от това на системно-важните банки в големи финансови системи и глобалните системно-важни банки. Системно-важните банки са ориентирани към традиционни банкови дейности, не се възползват от скрита субсидия от това, че са банки със системно-значение, а анализът на ключови показатели за банките показват, че те не създават предпоставки за възникване на системен риск.

Анализът на доктрината TBTF трудно може да даде еднозначен отговор, дали тя трябва да се прилага или банките трябва да се оставят да фалират по подобие на останалите търговски предприятия независимо от големината им и макроикономическите последици, които би имал техният фалит. Основният аргумент в полза на доктрината е, че спасяването на голяма, системно-важна банка предотвратява възникването на банкова паника и разпространението на заразата в цялата финансова система. Останалите аргументи, които могат да се посочат, са свързани с аргументите защо е необходимо да съществуват прекомерно големи банки. Аргументите в полза на съществуването на големи, системно-важни банки са, че тези банки могат да генерират икономии от мащаба, които да се трансформират в по-благоприятно ценообразуване, в по-добро качеството и по-голямо разнообразие на предлаганите от банката продукти и услуги. Друго предимство са по-добре диверсифицирания портфейл на банката поради по-лесния достъп до капиталовия пазар, както и осигуряването на възможности за клиентите да се възползват от по-голямо разнообразие на продукти и услуги на едно място. По-важното, обаче, е да се определят недостатъците на доктрината TBTF и да се предприемат мерки за тяхното преодоляване. Сред по-съществените недостатъци могат да се посочат създаването на условия за съществуване на системно-важни банки със сложни организационни структури, поемане на повече рискове, увеличаване на системния риск, изкривяване на конкуренцията, размиване на отговорността на мениджмънта, прехвърляне на огромни частни загуби върху данъкоплатците, влошаване на пазарната дисциплина. Важен е и анализът на това какъв тип

държавна подкрепа беше оказана на системно-важните банки и проблемите, които те имаха и наложиха тази подкрепа.

Регулаторните мерки, които се предприемат, са насочени най-вече към банките в еврозоната, но и към глобалните системно-важни банки. Участието на системно-важните банки в ерозоната в директния надзор на ЕЦБ и прилагането на хармонизирани правила за микро и макропруденциален надзор създава повече сигурност за стабилността на банката, най-вече по отношение на капиталовата ѝ адекватност, ликвидността и поемането на риск. Структурната реформа, правилото „Волкър“, докладът „Викърс“ са насочени към глобалните, системно-важни банки за ограничаване на тяхната големина и сложните им организационни структури, като с тези мерки се създава възможност за извършване на по-успешен надзор и реструктуриране на банката, когато тя изпитва сериозни финансови затруднения. Създаването на хармонизирана рамка за възстановяване и реструктуриране на банки в ЕС и въвеждането на инструмент за споделяне на загубите като основна възможност за реструктуриране също създава условия за намаляване на системния риск и натрупването на прекомерен риск и задлъжнялост от страна на банките. Изискванията за MREL за банките в ЕС и TLAC за глобалните, системно-важни банки имат за цел да гарантират, че банките, най-вече тези със системно значение, вкл. и на глобално ниво, разполагат с достатъчен ресурс за поемане на загуби, когато банката изпитва сериозни финансови затруднения и който да позволи успешното реструктуриране на банката и предотвратяване на обявяването ѝ в несъстоятелност. Повишаването на максималните нива на защита при депозитното застраховане, премахването на ко-застраховането и скъсяване на срока на изплащане на депозитите допринасят за повишаване на доверието в банковата система, за предотвратяване отлива на депозити и възникване на банкова паника. Законодателната възможност схемите за гарантиране на депозитите да участват с акумулираните от тях средства в процеса по реструктуриране на банка, особено когато загубите на банката, които трябва да бъдат покрити са прекомерно големи, увеличава възможностите за реструктурирането на банката, без да се използват парите на данъкоплатците. Със създаването на европейската схема за гарантиране на депозитите ще може да се осигурява ликвидност на местните схеми, които не разполагат с достатъчно ресурси при задействане на схемата, а събирането на допълнителни вноски от банките би било затруднено.

Предприетите регулаторни мерките са логични и последователни и безспорно водят до смекчаване на негативните ефекти, произтичащи от доктрината TBTF. Могат, обаче, да се открият някои противоречия при прилагането им и успехът им не трябва да се счита за безусловен. Под директния надзор на ЕЦБ не попадат банки от големи банкови системи като английската, датската, шведската, полската, където има банки, които са дори със системно значение на глобално ниво. Някои от инструментите, които влизат в обхвата на TLAC и MREL са противоречиви, създават объркване за инвеститорите и в условията на икономически спад и криза банките могат да изпитват затруднения да отговорят на изискванията за поддържане на определено ниво на TLAC и MREL заради това, че ще им бъде трудно да

пласират такива инструменти на пазара или това ще става на много висока цена. Високите нива на максималната депозитна гаранция, премахването на ко-застраховането, скъсяването на срока за изплащане на депозитите, по-високите гаранции по т.нар. временно високи салда могат да създадат предпоставки за възникване на морален риск и риск от адекватно функциониране на схемите особено при фалити на средни и големи банки. И BRRD, и Директивата за схемите за гарантиране на депозитите предвиждат предоставяне на директна държавна подкрепа при определени случаи, т.е. макар и ограничено доктрината ще се прилага.

Регулаторните мерки, целящи да ограничат, негативните ефекти от доктрината TBTF намират приложение и в нашата банкова система, макар че страната не участва в банковия съюз и на пазара не оперират банки, които са със системно значение на глобално ниво. За банките, обаче, са въведени по-високи изисквания за капитал, ликвидност, капиталови буфери, определени са на местно ниво и 10 банки, които са със системно значение и които трябва да поддържат допълнителни капиталови буфери. Въвеждат се правила за реструктуриране и защита на депозитите, каквито се прилагат и за банките в еврозоната. Могат, обаче, да се открият някои особености на системно-важните банки на местно ниво, които ги отличават от европейските и глобалните банки, а именно, че местните системно-важни банки са ориентирани към предлагането на традиционни банкови продукти и услуги, не се възползват от по-ниски разходи за набиране на ресурс от пазара, финансират се с устойчиви ресурси и имат високи нива на капитал.

Монографията е с обем от 304 страници с рецензенти доц. д-р Павлина Аначкова-Кантарева и доц. д-р Любомир Георгиев. Монографията е подходяща за студенти от магистърски програми като допълващ учебник по дисциплините „Банково дело”, „Парична теория и парична политика”, „Финансово посредничество и финансови пазари”.

Статии в специализирани индексирани научни списания и научни списания с редколегия

3. Kazandjieva, I., M. Mladenov. The Lessons from the Financial Crisis and the Post Crisis Period: The Case of a Country with a Currency Board Arrangement.

Economic Alternatives, Issue 2, p. 110-125, 2013.

Списанието е индексирано в EconLit, EBSCO, RePec, Econbiz, Google Scholar, JournalTOCs, InfoBase Index, SIS, RePec Simple Impact Factor: 0.014.

Резюме: Статията анализира основните въпроси, свързани с глобалната финансова криза от 2008-2009 г. и след кризисния период, както и ефектите на глобалната финансова криза върху българската банкова система и небанковия финансов сектор. Акцентът е поставен върху влиянието на глобалната финансова криза върху страна, в която действа режим на паричен съвет, каквато е България, където механизмите на паричната политика са блокирани и глобалната финансова криза оказва директно влияние върху финансовата система и икономиката. Възможностите за управление на финансови кризи също се разглеждат в изследването, като е поставен акцент на макро ниво.

В статията се правят следните изводи: уроците от глобалната финансова

криза и след кризисния период са множество за банковия сектор, като тези уроци могат да бъдат обобщени на микро и на макро ниво. На микро ниво изводите, са свързани с промени по отношение на банковия мениджмънт, най-вече свързани с промяна в практиките за оценка кредитоспособността на клиентите, на банковия риск и администрирането на цялостния процес на кредитиране. Кризата разкрива един специфичен риск, присъщ на банковата система, а именно – опасността от силната кредитна експанзия, която в период на еуфория се самоподхранва. В България понижаването на цените на реалните активи причини ликвидни проблеми за банките, които допълнително бяха засилени поради ограниченията на режима на паричен съвет, който възпрепятства кредитирането на банки от страна на Централната банка. Високите лихвени проценти по депозитите и кредитите в България в разгара на глобалната финансова в условията на режим на паричен съвет не могат да бъдат повлияни от опитите за интервенция от страна на държавата за намаляването им. На макро ниво поуките, които са изведени в изследването, са свързани с вечния дебат регулиране, дерегулиране, ререгулиране, ефекта на заразата, който за българската банкова система се свързва с банките с гръцки акционерен капитал и ролята на мрежата за финансова сигурност.

За небанковия сектор поуките, които се правят относно влиянието на глобалната финансова криза върху него, са, като се взема предвид неговата твърде слаба, дори начална степен на развитие в сравнение с развитието му в западните икономики и в САЩ, както и че ефектът на глобалната финансова криза върху небанковия финансов сектор е след период на подем /капитализация на борсата, равняваща се на 50% от БВП в средата на 2007 г. и 12,7% към края на м. декември 2012 г./. На микро ниво изводите, които могат да се направят за небанковия финансов сектор, са висока степен на дезинтеграция на небанковите инвестиционни компании, като глобалната финансова криза оказва обратен ефект върху дезинтеграцията на небанковия финансов сектор, което доказва, че не регулациите, а конкуренцията всъщност води до намаляване на фрагментацията в сектора; финансовата криза очерта конкурентните предимства в полза на банките в областта на инвестиционното посредничество, като българските банки показват добро управление и добра практика, дори в сферата на инвестиционното посредничество. На макро ниво, поуките, които са изведени, се отнасят до значението на чуждестранните инвеститори за местните пазари независимо, че те са онези, които първи се оттеглят от пазара, краткосрочният характер на мерките, които полисимейкърите предприемат за активизиране на местния капиталов пазар, необходимостта от интегриране на местния фондов пазар с развития чуждестранен фондов пазар, необходимостта от промени в схемата за компенсиране на инвеститорите.

В статията накратко се описват предимствата и недостатъците на режима на паричен съвет, като се посочва, че тяхното детайлно изследване, е обект на допълнителен анализ и се правят изводи за влиянието на глобалната финансова криза и последиците от нея върху режима на паричен съвет в България. Тези изводи са свързани с необходимостта от поддържане на излишък в държавния бюджет, поддържане на валутните резерви над изискуемите минимални нива поради липсата на дискреционна парична политика, необходимостта от

запазване на паричния съвет в страната до приемането на еврото, имайки предвид ефектът, който той имаше по време на глобалната финансова криза.

В доклада се заключава, че уроците от глобалната финансова криза са множество и те могат се разглеждат на микро и на макро ниво за различните сегменти на финансовия сектор. Опитите да се обобщят тези поуки могат да доведат до извода, че мениджърите и полисимейкърите са склонни да ги забравят. Кризата засяга всеки човек и всяка компания и изучаването на кризите дава полезен опит да се подобри тяхното управление.

Статията е с обем от 16 стр. и е включена в брой 2 /2013/ на специализираното индексирано научно списание „Economic Alternatives”, което се издава на английски език от УНСС, ISSN 2367-9409. Списанието излиза на хартиен носител и като онлайн издание. Онлайн достъпът до статията е на следния адрес: http://www.unwe.bg/uploads/Alternatives/A08_02.2013.pdf.

**4. Казанджиева-Йорданова, И.,
Доктрината TOO BIG TO FAIL и
мрежата за финансова сигурност.**

**Сп. Народостопански архив, бр.1, стр.
15- 40, 2017 г.**
Списанието е индексирано в EBSCO.

Резюме: Глобалната финансова криза от 2007-2009 г. показва, негативните последици от доктрината ТВТФ и необходимостта от предприемане на регулаторни мерки за ограничаване намесата на държавата при системно-важните банки. В ЕС такива регулаторни мерки бяха предприети най-вече по отношение на надзора на системно-важните банки, изискванията за капитал и възможностите на банката да поема загуби с вътрешни ресурси. Изследването разглежда развитието на мрежата за финансова сигурност, като е поставен акцент върху схемата за гарантиране на депозитите, която е съществен компонент на мрежата за финансова сигурност. Проследена е еволюцията в правната рамка в областта на гарантирането на депозитите и е направен анализ на нейното въздействие върху доктрината ТВТФ. В изследването се доказва, че развитието на правната рамка в областта на гарантирането на депозитите има противоречиво въздействие върху доктрината ТВТФ.

След глобалната финансова криза могат да се открият три основни момента, отнасящи се до промяна в регулаторната рамка, регламентираща защитата на депозитите – промяната в Директива 94/9 относно схемите за гарантиране на депозитите през 2009 г., създаването на нова Директива 49/2014 относно схемите за гарантиране на депозитите и транспонирането ѝ в местното законодателство на страните-членки през 2015 г. и предложението от м. ноември 2015 г. за създаване на Европейска схема за гарантиране на депозитите, което към момента на разработване на изследването е в проект.

Анализът на предприетите регулаторни мерки на европейско ниво след пика на глобалната финансова криза и развитието на регулаторната рамка в областта на депозитното застраховане в изследването доказва, че най-същественният компонент на мрежата за финансова сигурност – гарантирането на депозитите – има своята роля за смекчаване на негативните ефекти, произтичащи от доктрината ТВТФ. При проследяване развитието на европейската правна рамка в областта на гарантирането на депозитите се стига до извода, че промените в рамката за гарантиране на депозитите имат

противоречив характер, като тези противоречия се изразяват в следното: високите максимални нива на защита и премахването на ко-застраховането оказват благоприятен ефект върху доверието в банковата система, спомагат за предотвратяване отлива на депозити и възникването на банкова паника, но същевременно стимулират депозантите да проявяват по-рисково поведение. Високите нива на максималната депозитна гаранция водят до завишаване на ресурса, който схемите за гарантиране на депозитите трябва да акумулират, за да бъдат в състояние да изплатят гарантираните депозити. Това, от своя страна, увеличава значително сумата на ресурса, който трябва да се акумулира и изплати при фалит на системно-важна банка, което прави безусловна държавната намеса при такива случаи. Негативният ефект от това се очаква да се намали постепенно във времето с достигането на целевото ниво на акумулирания ресурс в схемите в съответствие със законовите изисквания. Повисоките гаранции по временно високите салда по сметки при някои банкови системи може да доведе до изчерпване на ресурсите на схемите за гарантиране на депозитите при наличието на много на брой такива депозити и да се наложи намеса на държавата с цел да се покрие недостигът на ресурс. Възможностите, които дава BRRD за участие на схемите за гарантиране на депозитите с акумулирания от тях ресурс за покриване на средствата на гарантираните депозанти, когато те са били използвани в процеса по реструктуриране на банката за покриване на особено големи загуби, най-вече при системно-важни банки, увеличава възможностите за използване на ресурсите на банката при реструктурирането ѝ и възможността за използването на вътрешни източници вместо банката да се спасява със средства на данъкоплатците. Създаването на европейска схема за гарантиране на депозитите е предпоставка за акумулиране на значителен ресурс от един институционален орган, който да бъде в състояние да покрие вземанията на гарантираните депозанти дори и при фалит на системно-важни банки.

Статията е с обем от 26 стр. и е включена в брой 1 /2017/ на специализираното индексирано научно списание „Народостопански архив”, което се издава на български и на английски език от Стопанска академия „Д.А. Ценов” - Свищов, ISSN 0323-9004. Списанието излиза на хартиен носител и като онлайн издание. Онлайн достъпът до статията е на следния адрес: <https://www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv/title.asp?title=625>.

5. Kazandjieva-Yordanova, I. Does the Too Big to Fail Doctrine Have a Future?

Economic Alternatives, Issue 1, p. 51-78, 2017.

Списанието е индексирано в EconLit, EBSCO, RePec, Econbiz, Google Scholar, JournalTOCs, InfoBase Index, SIS, RePec Simple Impact Factor: 0.014.

Резюме: Глобалната финансова криза показва, че доктрината Too Big to Fail представлява проблем, на който трябва да се търси решение. Решението, което е намерено понастоящем, е в множеството регулаторни инициативи, насочени към системно-важните банки. В статията се разглеждат и анализират предприетите регулаторни мерки – и тяхното конкретно влияние върху доктрината TBTF. Тези мерки са в областта на банковия надзор, рамката за

преструктуриране, защитата на депозантите и структурата на глобалните системно-важни банки. Статията е структурирана в пет секции – преглед на доктрината TBTF и произтичащите от нея проблеми, увеличеният надзор върху системно-важните банки в еврозоната, въвеждането на механизъм за преструктуриране на банки и изисквания за MREL и TLAC, промените в мрежата за финансова сигурност и възможността за създаване на европейска схема за гарантиране на депозитите и инициативата за структурна реформа при глобалните системно-важни банки. Във всяка от секциите се изследва по какъв начин всяка една от посочените мерки се отразява върху доктрината TBTF. В изследването се доказва, че всяка една от тези мерки води до намаляване на вероятността за спасяване на системно-важни банки от страна на държавата поради по-строгия надзор, по-високата възможност за поемане на загуби, по-опростените и прозрачни банкови структури и създаването на схема за гарантиране на депозитите на европейско ниво с достатъчно акумулиран ресурс, която да бъде в състояние да поеме изплащането на депозитите за голям брой депозанти, какъвто е типичен за големите системно-важни банки. В статията се твърди, че всички тези регулаторни мерки допринасят за намаляване на системния и моралния риск, които се свързват със системно-важните банки и се създават възможни алтернативи за полисимейкърите освен спасяването на системно-важни банки със средства на данъкоплатците.

В статията се твърди, че регулаторните мерки, предприети след 2012 г. в ЕС водят до смекчаване на негативните ефекти от доктрината TBTF, като в резултат на тях тя частично губи значението си. Предприетите регулаторни мерки в областта на надзора на системно-важните банки, преструктурирането, въвеждането на изисквания за минимално изискуеми пасиви /MREL/ и общ капацитет за поемане на загуби /TLAC/ за глобалните системно-важни банки, намаляването на комплицираността на структурата на банките и създаването на силна европейска схема за гарантиране на депозитите смекчават негативните ефекти, произтичащи от доктрината TBTF, тъй като те допринасят за това банките да бъдат по-стабилни, прозрачни и да могат ефективно да се преструктурират.

Директният надзор на ЕЦБ върху системно-важните банки в еврозоната чрез прилагането на едни и същи микро и макро индикатори намалява вероятността от държавна интервенция за банките, които изпитват ликвидни затруднения или имат капиталов недостиг в резултат на прекомерни рискови експозиции, лоши инвестиции, лоши кредити и използването на капиталови инструменти, които не са устойчиви. Имайки предвид принципите на Директивата за възстановяване и преструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници, със създаването на обща рамка за преструктуриране на банки се намаляват потенциалните възможности за прехвърляне на средства от държавата към банките и се създават предпоставки за намаляване на системния риск, който поражда системно-важните банки. С въвеждането на MREL и TLAC се цели създаването на условия системно-важните банки да поддържат достатъчен ресурс, с който да могат да покриват загуби, които банките претърпяват поради влошаване на макроикономическата среда /финансова криза/, като запазват ключовите си функции. Със създаването на европейска схема за гарантиране на

депозитите се увеличават възможностите за осигуряване на ликвидността за местните схеми, които не разполагат с достатъчно ресурси при задействане на схемата и не могат да съберат вноски от участниците в схемата в кратък срок, което трудно може да се направи при криза. Създаването на европейска схема за гарантиране на депозитите би могло да допринесе за елиминиране на връзката между държавата и банките и финансирането на схемите от държавата при недостиг на ресурс. Структурната реформа би оказала влияние върху глобалните системно-важни банки, като ще доведе до ограничаване на тяхната големина и повече прозрачност на банковите структури чрез отделянето на определени банков дейности. Предложените промени в банковите структури чрез отделяне на определени банков дейности ще допринесат за намаляване на риска за „дребните“ депозанти и инвеститори, ще направят по-ефективен надзора върху тези банки, както и въвеждането на мерки за пререструктуриране. Всички тези мерки допринасят за смекчаване на негативните ефекти, произтичащи от доктрината TBTF.

Статията е с обем от 28 стр. и е включена в брой 1 /2017/ на специализираното индексирано научно списание „Economic Alternatives”, което се издава на английски език от УНСС, ISSN 2367-9409. Списанието излиза на хартиен носител и като онлайн издание. Онлайн достъпът до статията е на следния

адрес:
http://www.unwe.bg/uploads/Alternatives/Yordanova_ea_en_br_1_2017-3.pdf

6. Kazandzhieva-Yordanova, I., D. Nitescu. Post-Crisis Development in Banking Products and Distribution Channels in Romania and Bulgaria.

Izvestiya, Journal of Economic University-Varna, Issue 2, p. 103-127, 2017.

Списанието е реферирано в RePEc, CEEOL (Central and East European Online Library), ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences), Scientific Indexing Services, Google Scholar and Academic Resource Index.

Резюме: Статията изследва развитието на банковите продукти и каналите за дистрибуцията им през пост-кризисния период в България и в Румъния, като са анализирани приликите и разликите между двете страни. Двата контрапункта, които се разглеждат, са банковите продукти и каналите за дистрибуцията им преди 2008 г. и след 2008 г., технологиите и дигитализацията, които имат сериозно влияние върху тях и определят тенденциите в ритейл банкирането. Политическите решения за присъединяване към Европейския съюз, промените в правната рамка и силно изразеното присъствие на чуждестранни банки на българския и на румънския пазар, както и глобалната финансова криза през 2008-2009 г. определят структурата на банковите системи в България и в Румъния и развитието на каналите за дистрибуция на банков продукти и услуги на двата пазара. В изследването се доказва, че има някои общи черти при банковите системи на двете страни, а именно – силно присъствие на чуждестранни банки и прекомерна зависимост от депозитите като източник на ресурс. Приликите в двете банков системи произтичат и от тенденциите и процесите в банковия сектор, произтичащи от глобалната

финансова криза като свръх регулациите, дигитализацията и нарасналата конкуренция от страна на небанковите финансови институции. Въпреки приликите могат да се обособят и определени особености в банковите системи в двете страни, произтичащи от икономическото развитие на съответната страна, държавната политика, банковия надзор и поведението на клиентите на банката. Всички тези фактори определят спецификите на банкирането, банковите продукти и каналите за дистрибуция в двете страни. Изследването се базира на емпирични данни за ключови банкови индикатори за банковите системи в България и Румъния и сравнения, като се използват публични източници на информация.

След пика на глобалната финансова криза в банковия сектор в Румъния се наблюдават сливания, продажба на портфейли и дялове в банки, което увеличава консолидацията в банковия сектор. В българския банков сектор също се наблюдава промяна в акционерната структура на банките, като повечето банки увеличават капитала си, за да посрещнат новите регулаторни изисквания и за да увеличат устойчивостта си. Преди 2008 г. банките инвестират в експанзия на клоновата мрежа, като при продажбата/дистрибуцията на финансови продукти акцентът се поставя върху количествения подход, базиран върху осигуряването на финансиране от банката-майка. След 2008 г. банките инвестират върху развитието на платформи, чрез които да дистрибутират своите продукти от разстояние, в дигитализацията на финансовите услуги, в инфраструктури и нови приложения, чрез които да се улесни използването и достъпът от клиентите чрез различни устройства. Клоновата мрежа е пререструктурирана, така че да съответства на новата визия. Технологиите и дигитализацията могат да дефинират важен допълнителен ефект, който да очертае тенденция в ритейл банкирането, базирана на качеството. Ключовите индикатори за румънската и българската банкови системи показват консолидация и потенциал за устойчив растеж. Потенциалът за бъдещи сливания и придобивания в банковия сектор в България и в Румъния може да окаже сериозно влияние върху дела на чуждия капитал в региона и върху бизнес стратегиите в бъдеще. За да разчитат повече на развитието на качеството на предлаганите продукти, портфейлите и развитието на мрежите, банките трябва да увеличат капацитета си за непрекъснато адаптиране на своите бизнес модели към променящата се регулаторна рамка. Едновременното използване на традиционните и дигиталните канали може да доведе до нов тип взаимоотношения с ритейл клиентите и с бизнес клиентите. Намаляването на сложността на банковите продукти и акцентът върху финансовата грамотност при предлагането на банкови продукти и услуги е задължително в условията на „новата нормалност“ след глобалната финансова криза.

И в румънския, и в българския финансов сектор се очаква увеличаване на дела на финансовите посредници от небанковия сектор, както и намирането на алтернативни решения за финансиране. Очаква се да продължи процесът на консолидация, да се подобряват определени банкови индикатори и предлагането на банковите продукти и услуги да бъде в съответствие с новите регулаторни изисквания. Специализацията върху специфични индустрии, върху специфични ниши чрез създаване на експертиза и специализирани продукти

показват тенденция за развитие на специализирани знания и умения, които да позволяват да се обслужват по-добре определени индустрии и икономически сектори и да се създават дългосрочни взаимоотношения. Друга тенденция, която се откроява в банковия сектор на двете страни, е създаването и предлагането на специализирани продукти и услуги като търговско финансиране, частно банкиране, управление на активи, проектно финансиране. Прилагат се и специфични решения, съответстващи на специфичните нужди на клиентите. От гледна точка на осигуряването на ресурси, достъпът до средства по линия на европейските фондове и в двете страни, създава възможност за развитие на мостовото финансиране, консултантските услуги от страна на банките. Регионалното сътрудничество, трансграничните взаимоотношение между българските и румънските компании представляват една изключително добра възможност за сътрудничество, в която да участва и банковия сектор в двете страни. Геополитическото развитие, българското и румънското председателство съответно през 2018 г. и 2019 г. очертават ключовите етапи на един стратегически подход на финансовото и икономическото развитие и синергиите, особено на регионално ниво.

Статията е с обем от 25 стр. и е включена в брой 2 /2017/ на специализираното индексирано научно списание „Izvestiya”, което се издава на английски език от Икономически университет - Варна, ISSN 2367-6957. Списанието излиза на хартиен носител и като онлайн издание. Онлайн достъпът до статията е на следния адрес: http://journal.ue-varna.bg/uploads/20170629060157_2036560818595497d57b840.pdf.

7. Казанджиева, И.. Еволюцията на доктрината TOO BIG TO FAIL.

Сп. „Социално-икономически анализи”, кн. 1, Университетско издателство „Св. Св. Кирил и Методий”, Велико Търново, стр. 58-67, 2017 г.

Специализирано научно списание с редколегия.

Резюме: В изследването са разгледани предимствата, които създава доктрината за големите, системно-важни банки, като се доказва, че те изкривяват конкуренцията между пазарните участници, стимулират банковите мениджъри да поемат повече риск, размиват отговорността при вземането на мениджърски решения, насърчават създаването на софистицирани финансови продукти и съществуването на банки със сложни организационни структури. Това са негативните проявления на доктрината ТВТФ, която стимулира създаването на „твърде големи, за да фалират банки“. Промените в доктрината ТВТФ след глобалната финансова криза 2008-2009 г. произтичат от предприемането на регулаторни мерки, насочени към големите, системно-важни банки, които са свързани с „извеждането“ на тези банки от надзора на местните надзорни органи, допълнителни капиталови изисквания, както и допълнителни изисквания за поддържане на определени инструменти, които да се използват при реструктурирането на тези банки. Новите изисквания за системно-важните

банки налагат допълнителни разходи за тях, които целят компенсирание на предимствата, създавани от доктрината и ограничаване на разрастването им. Обособяването на база на определени критерии за системна значимост на ниво еврозона за банките, които попадат в обхвата на единния банков надзор /Single Supervisory Mechanism – SSM/ и общия механизъм за реструктуриране /Single Resolution Mechanism - SRM/ и изискването за допълнителни инструменти за реструктуриране за глобалните, системно-важни банки, дефинирани като такива от Борда за финансова стабилност /Financial Stability Board/, създават предпоставки за индикация една банка да бъде „маркирана“ от небанковата публика като „твърде голяма, за да фалира“, ако попада в обхвата на системно-важните банки на ниво еврозона или глобалните, системно-важни банки, дефинирани от Борда за финансова стабилност. Всички тези мерки няма да доведат до изчезване от пазара на големи, системно-важни банки, но ще намалят вероятността от обявяване на банката в несъстоятелност, когато тя изпитва сериозни финансови затруднения, особено в периоди на икономически кризи. Допълнително, съществуването на схема за гарантиране на депозитите, която има възможност да изплаща обезщетения на голямо множество от депозанти при фалит на голяма, системно-важна банка, каквато би била Европейската схема за гарантиране на депозитите, ще доведе до ограничаване на случаите, които налагат държавна намеса, за да се предотврати обявяването на банката в несъстоятелност.

Разгледаните мерки, предприети в резултат на глобалната финансова криза ограничават прилагането на доктрината ТВТФ. Тези мерки, обаче, са свързани със сериозни допълнителни разходи за банките, които в условията на криза или стагнация, дават предимства на други финансови посредници, т.нар. „сенчесто банкиране“ /shadow banking/, които предлагат финансови продукти и услуги, алтернатива на банковите. При огромните регулации, с които трябва да се съобразяват банките, те са много по-консервативни и негъвкави в сравнение със своите небанкови конкуренти, като тази конкуренция към момента е най-задълбочена по отношение на продуктите и услугите, които се предлагат в сегмента на т.нар. банкиране на „дребно“.

Статията е с обем от 9 стр. и е включена в книга/2017 /II/ на специализираното научно списание с редколегия „Социално-икономически анализи“ на Стопански факултет на Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“, ISSN 1313-6909. Списанието излиза на хартиен носител и като онлайн издание. Онлайн достъпът до статията е на следния адрес: <http://journals.uni-vt.bg/sia/bul/vol9/iss1/6>.

Доклади от научни конференции

8. Казанджиева, И., М. Младенов. Проблемът TOO BIG TO FAIL в светлината на финансовата криза от 2008-2009 г.

Сборник с доклади от Осма научно-приложна конференция с международно участие „Инвестиции в бъдещето – 2011“, ISSN 1314-3719, стр. 85-91, 2011 г.

Резюме: В доклада се дава дефиниция за финансова институция, която е „твърде голяма, за да бъде оставена да фалира“ /”too big to fail“/. Привеждат се

доводи „за” и „против” доктрината ‘too big to fail’. Разглежда се проблемът за „моралния риск” /’moral hazard’/, свързан с тази доктрина. Посочват се примери на големи институции от банковия и застрахователния сектор, „спасени” с финансовата подкрепа на централната банка или държавата по време на световната финансова криза. Анализират се възможните решения на проблема, като се прави извод, че, когато възникнат такива ситуации, неизбежно ще трябва да се третират ad hoc. Стига се до заключението, че макар доктрината да противоречи на характера на свободната пазарна икономика и да води до „социализиране на риска”, както нейната теоретична интерпретация, така и практическите решения в тази област ще продължат да бъдат противоречиви.

Докладът е в обем от 6 стр. и е изготвен и представен като част от участие в Осмата научно-приложна конференция с международно участие „Инвестиции в бъдещето - 2011”, организирана от НТС-Варна, ИУ-Варна, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, ТУ-Варна, Икономически институт към БАН, 6-8 октомври, 2011 г., Варна. Статията е в съавторство с проф. д-р Милети Младенов.

9. Kazandjieva, I. The European Payment System in the Context of the Current Turbulences.

Сборник с доклади от Трета международна научна конференция, „Финансовата система на България в контекста на турбуленциите в Европа”, организирана от катедра „Финанси” съвместно с катедра „Финанси и кредит” на Стопанска академия „Д. А. Ценов”, издателство „Авангард Прима”, ISBN 978-619-160-130-1, стр. 48-55, 2013 г.

Резюме: В доклада се разглеждат пречките, свързани с реализацията на инициативата SEPA и възможните решения за преодоляването им. Ползите от мигрирането към SEPA платежните инструменти за участниците в платежните системи имат различни измерения. За потребителите тези ползи се изразяват в по-ниски разходи при извършване на платежни операции, по-голямо разнообразие на платежните услуги, по-иновативни, сигурни и удобни платежни инструменти. За компаниите тези ползи се изразяват също в по-ниски такси при извършване на платежни операции, по-добро управление на паричните средства, по-малък брой сметки и повече сигурност на платформите, чрез които се предлагат допълнителни услуги, свързани с плащанията. Подобни са ползите за публичната администрация, а при банките те се изразяват в по-ниски операционни разходи и по-голяма конкуренция. Причините за слабата миграция към SEPA схемите са липсата на реален времеви хоризонт за крайна дата за миграция към SEPA схемите, нежеланието за инвестиции от страна на банките, трудната унификация на трансграничните плащания при съществуващите национални особености на платежните инструменти и на платежните системи, фрагментираното търсене на платежни продукти. Ритейл плащанията допринасят за генерирането на нелихвени доходи под формата на различни такси и комисиони при извършване на платежни операции. От друга страна, платежните операции и предлагането на платежни продукти оказва

влияние върху кредитирането чрез привличането на ресурси по платежните сметки. Основната функция на платежните сметки е разплащателната, но разплащателните сметки съставляват основната част от core депозитите, които са важен дългосрочен източник за финансиране. Разплащанията като част от банковия бизнес са много по-стабилен и по-слабо волатилен източник на ресурс в сравнение с инвестиционните услуги, които банката предлага. В евроразплащателната система се насърчава използването на DMF подхода при извършване на SEPA директни дебити, като на клиентите трябва да се осигурява необходимото ниво на сигурност и защита, както при SMF модела, с който те са свикнали.

Докладът е в обем от 7 стр. и е изготвен и представен като част от участие в Третата международна научна конференция „Финансовата система на България в контекста на турбуленциите в Европа” на катедра „Финанси” съвместно с катедра „Финанси и кредит” на Стопанска академия „Д.А. Ценов”, проведена на 27-30 септември 2012 г. в УОБ Равда.

10. Казанджиева, И. Единният банков съюз и българската банкова система.

Сборник с доклади от Четвърта международна научна конференция, „Следкризисния финансов маразъм в Европа и България”, организирана от катедра „Финанси” съвместно с Нов български университет, Департамент „Икономика”, ИК-УНСС, ISBN 978-954-644-542-1, стр. 47-54, 2014 г.

Резюме: Докладът проследява четирите основни елемента при създаването на Единния банков съюз, като се поставя акцент най-вече върху Единния надзорен механизъм и Общия механизъм за реструктуриране на кредитни институции. Разгледана е нормативната уредба, която регламентира всеки един от тези елементи, отражението върху банковата система, настъпилите към края на 2013 г. промени в дейността на кредитните институции и очакваните бъдещи промени, свързани с участието им Единния надзорен механизъм и Общия механизъм за реструктуриране. Разгледани са положителните аспекти, произтичащи от повишаване на доверието в банковата система, повишаването на капиталовите изисквания, изискванията за ликвидност, както и налагането на общи правила за регулиране и надзор. Посочени са и слабите места, свързани с ефективността и реализацията на Единния надзорен механизъм и Общия механизъм за реструктуриране като възможността да се получи „двустепенна” система за надзор на определени банки, преплитане на отговорности между отделните институции, достатъчността на ресурса, с който ще разполага Европейският фонд за реструктуриране, регулаторната тежест и разходите, които се налагат върху кредитните институции.

Докладът е в обем от 7 стр. и е изготвен и представен като част от участие в Четвъртата международна научна конференция „Следкризисният финансов маразъм в Европа и България” на катедра „Финанси” съвместно с Нов български университет, департамент „Икономика”, проведена на 23-26 май 2013 г. в УОБ Равда.

<p>11. Казанджиева, Структурната реформа в банковия сектор.</p>	<p>И. Сборник с доклади от Пета международна научна конференция, „Демараж или забавен каданс за икономиката и финансите /по примера на ЕС и България/”, организирана от катедра „Финанси”, ИК-УНСС, ISBN 978-954-644-727-2, стр. 33-40, 2015 г.</p>
<p>Резюме: В доклада се разглежда иницирираната от ЕК структурна реформа в областта на банките. Акцент е поставен върху нейните цели и обхват. Разгледан е и въпросът за възможните начини, по които структурната реформа в банковия сектор би могла да бъде проведена. Оценката за ефективността на структурната реформа е много противоречива. Безспорно е значението на инвестиционната дейност за банките за дейността на малките и средни предприятия като експортното финансиране, емисията на облигации и др. Банкирането на „дребно” не е панацея за стабилна банкова система, като такива примери могат да се посочат касите в Испания, Нордън Рок. След пика на глобалната финансова криза данните показват понижаване на рисковите експозиции на банките, намаляване на тяхната задлъжнялост, увеличаване на капитала, понижаване на балансовите числа. В доклада се заключава, че независимо от противоречивите мнения относно необходимостта от провеждането ѝ, структурната реформа би могла да допринесе за повишаване на стабилността на банковата система и понижаването на риска в зависимост от това, обаче, какъв подход за разделяне на дейността на банката ще се избере от полисимейкърите.</p> <p><i>Докладът е в обем от 7 стр. и е изготвен и представен като част от участие в Петата международна научна конференция „Демараж или забавен каданс за икономиката и финансите /по примера на ЕС и България/” на катедра „Финанси”, проведена на 21-24 май 2014 г. в УОБ Равда.</i></p>	
<p>12. Казанджиева, Капиталовият съюз – панацея или отчаян опит за стимулиране на икономиката на ЕС.</p>	<p>И. Научни трудове на Русенския университет – 2015, том 54, серия 5.1., стр. 42-48. Докладът може а бъде намерен на следния линк: http://conf.uni-ruse.bg/bg/?cmd=dPage&pid=proc15-5.1.</p>
<p>Резюме: Докладът разглежда предимствата и недостатъците от инициативата на новата Европейска комисия за създаване на съюз на капиталовите пазари в ЕС. Разгледани са основните опорни точки на капиталовия съюз – промяна на Директивата за проспектите, инициативата за въвеждане на ясни, прозрачни и стандартизирани правила за секюритизация, повишаването на финансовата грамотност на „дребните” инвеститори и МСП. В доклада се доказва, че независимо от ползите, които се очаква да създаде капиталовият съюз, съществуват множество пречки и проблеми, свързани със създаването му, които биха могли да понижат неговата ефективност. В доклада се посочва, че при създаването на капиталов съюз фокусът трябва да се постави</p>	

върху законодателни инициативи, целящи ограничаване на рисковете, а не върху елиминирането на рисковете изобщо. Предприемането на законодателни мерки може да бъде решение, когато пазарът е доказал, че не може да се справи с отделен проблем. Последните законодателни инициативи на европейско ниво, най-вече тези по отношение на ограниченията за рисковите експозиции на банките, изискванията за ликвидност, наложени под формата на определени коефициенти, както и ограниченията по отношение на рисковете могат да имат неочаквани неблагоприятни последици и да задълбочат пазарната фрагментация.

Докладът доказва, че създаването на капиталов съюз има своите безспорни предимства, тъй като ще разшири инвестиционните възможности за „дребните“ клиенти и големите инвеститори, създава условия за по-адекватно разпределение на рисковете на трансгранично ниво, тъй като генерира предпоставки за по-добро абсорбиране на ефектите от икономическите шокове в отделните страни-членки, създава условия за по-добро разпределяне между капиталовия пазар и банковия сектор на възможностите за финансиране на икономиката и подобрява нейната устойчивост към шокове.

Докладът е в обем от 7 стр. и е изготвен и представен като част от участие в Научна конференция с международно участие на Русенски университет „Ангел Кънчев” и Съюза на учените – Русе, проведена на 9-10 октомври 2015 г.

13. Казанджиева-Йорданова, И. Банковият съюз и предизвикателствата пред българската банкова система.

Сборник с научни доклади от научно-практическа конференция „Развитие на българската икономика – предизвикателства и възможности”, ISBN: 978-954-9689-99-0, стр. 309-319, 2015 г.

Резюме: Докладът има за цел да разгледа концептуалните основи на банковия съюз и да изследва какво е тяхното отражение върху българската банкова система. Разгледани са четирите основни стълба на Банковия съюз – единният надзорен механизъм, общият механизъм за реструктуриране, хармонизираните правила за схемите за гарантиране на депозитите и единният наръчник /Single Rulebook/, т.е. хармонизирани правила за микро и макропруденциален надзор на кредитните институции, хармонизирани правила за реструктуриране на кредитни институции и хармонизирани правила за схемите за гарантиране на депозитите. Създаването на банков съюз е един дългосрочен проект, съпроводен със изработването на сериозна регулаторна и институционална рамка за реализацията му. С него се цели да бъдат неутрализирани недостатъците на пазара, но същевременно реализацията му е сериозно предизвикателство за банковата система, водещо до структурни промени, повече разходи, свързани с набирането на регулаторен капитал, извършването на стрес тестове, оценка на качеството на активите, както и набирането на ресурс за механизмите за реструктуриране на банки и схемите за гарантиране на депозитите, а също и надзорните такси, които системно важните банки заплащат на ЕЦБ поради директния надзор, който тя осъществява върху тях. Докладът анализира отражението на регулаторната

рамка, свързана с реализацията на Банковия съюз върху българската банкова система. Въпреки че българските банки към момента не участват във SSM, секторът е изправен пред сериозни предизвикателства, свързани с възстановяването на доверието в банковата система след фалита на КТБ /извършването на стрес тестове и оценка на качеството на активите до средата на 2016 г. от всички български банки/ и изпълнение на новите изисквания за капиталова адекватност, възстановяване и реструктуриране на банки и набирането на необходимия ресурс от системата поради създаването на фонд за реструктуриране на банки и набирането на ресурс от ФГВБ в съответствие с изискванията за достигане на таргетирана нива.

Докладът е в обем от 14 стр. и е изготвен и представен като част от участие в Научно-практическа конференция „Развитие на българската икономика – предизвикателства и възможности”, организирана от Стопански факултет на ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий” и Институт за икономически изследвания на БАН, проведена на 05-06 ноември, 2015 г., Велико Търново.

14. Казанджиева-Йорданова, И. Предизвикателствата през банковия мениджмънт през посткризисния период.

Сборник с доклади от Международна научна конференция „Посткризисно управление в бизнеса”, том I, Издателство „Академик Пъбликейшънс”, ISBN: 978-954-2940-19-8, стр. 309-319, 2015 г.

Резюме: Докладът анализира предизвикателствата пред банковия мениджмънт, произтичащи от регулаторните промени, въведени след пика на глобалната финансова криза. Поставен е акцент върху пакета CRD IV/CRR, оздравяването и реструктурирането на банки /BRRD/ и изискванията за системно-важните банки в еврозоната, произтичащи от участието им Единния надзорен механизъм, по-специално извършването на оценка на качеството на активите и стрес тестове и Общия механизъм за реструктуриране. Изискванията за MREL и предвидените от BRRD инструменти за реструктуриране предопределят структурата на пасива на баланса на банката и създават предпоставки за несигурност за вложенията на акционерите и големите облигационери на банката. Създаването на институционални структури, произтичащо от новата правна рамка в областта на кредитните институции след пика на глобалната финансова криза, е свързано с набирането на допълнителни ресурси от страна на банката – емисия на допълнителни капиталови инструменти, надзорни такси за банките, попадащи под директния надзор на ЕЦБ, разходи за извършване на оценка на качеството на активите и регулярни стрес тестове, разходи за създаване на фонд за реструктуриране на банки за банките от еврозоната и за местен фонд за банките, които не са част от еврозоната, въвеждане на таргетирана нива на финансиране за схемите за гарантиране на депозитите. Анализирани са и предизвикателствата пред българския банков сектор, произтичащи от регулаторните изисквания от 2013 г. и 2014 г.

Докладът е в обем от 10 стр. и е изготвен и представен като част от

участие в Международна научна конференция „Посткризисно управление в бизнеса” на катедра „Икономика и стопанско управление” на Химикотехнологичен и металургичен университет, София, проведена на 27 ноември, 2015 г.

15. Казанджиева-Йорданова, И. Капиталовият съюз и отражението му върху финансовия сектор в България.

Сборник с доклади от Юбилейна международна научна конференция „Развитието на българската икономика – 25 години между очакванията и реалностите”, организирана от катедра „Обща теория на икономиката, СА „Д.А. Ценов” – Свищов, Академично издателство „Ценов” - Свищов, ISBN 978-954-23-1105-8, стр. 84-95, 2015 г.

Резюме: Докладът разглежда ползите, които се очакват за европейската икономика със създаването на капиталов съюз и се анализират възможните пречки, които биха възникнали при неговото създаване и причините, които биха възпрепятствали ефективността му. Със създаването на капиталов съюз се предвижда създаване на ясни, прозрачни и стандартизирани правила за секюритизация, облекчаване на изискванията за издаване на проспект и повишаване на праговете за издаване на проспект, преодоляване на бариерите на Джованини /11 и 12 бариера в областта на данъците/, увеличаване на възможностите за финансиране на МСП чрез капиталовия пазар, насърчаване на дългосрочните инвестиции и инвестициите в инфраструктурни проекти. Реализацията на капиталовия съюз се базира най-вече на съществуващите в страните-членки добри практики и инициативи, генерирани от самия пазар. Докладът посочва, че в някои области съществува вероятност от свръхрегулиране и изкривяване на конкуренцията чрез даване на конкурентни предимства на едни пазарни участници пред други, като например, т. нар. паралелно банкиране или създаване на допълнителни изисквания за някои пазарни участници да разкриват информация. Съпоставката между развитието на капиталовия пазар в САЩ и в ЕС трябва да отчита някои съществени различия като държавните спонсирани агенции, които са много сериозен играч на пазара на ипотечни облигации в САЩ, Базел 3 и по-малките загуби, които претърпяват европейските банки в резултат на секюритизацията на активи.

Докладът е в обем от 11 стр. и е изготвен и представен като част от участие в Юбилейна международна научна конференция „Развитието на българската икономика – 25 години между очакванията и реалностите”, организирана от катедра „Обща теория на икономиката” към Стопанска академия „Д.А. Ценов” – Свищов, проведена на 20-21 ноември, 2015 г., Свищов.

16. Казанджиева-Йорданова, И. Доктрината “ТОО BIG TO FAIL” и новата европейска регулаторна рамка в областта

Сборник с доклади от Единадесета международна научна конференция на младите учени „Икономиката на България и Европейския съюз:

<p>на кредитните институции.</p>	<p>конкуренетоспособност и иновации ”, организирана от Финансово-счетоводен факултет на УНСС и ВУЗФ, ISBN 978-954-8590-35-8, стр. 511-521, 2015 г.</p>
<p>Резюме: Докладът анализира предимствата и недостатъците на доктрината “Too Big to Fail”, като са посочени конкретни примери, свързани с прилагането ѝ. Разгледаните са мерките, които са предприети за ограничаването на приложението на тази доктрина, като специален акцент е поставен върху европейската регулаторна рамка, насочена към системно важните банки. Анализирани са предимствата и недостатъците на конкретните регулаторни мерки, свързани с ограничаването на доктрината. Тези мерки са въвеждане на допълнителни капиталови буфери и изисквания за ликвидност, които да направят банката по-устойчива на финансови кризи. Изискването за допълнителни капиталови буфери за системно важните банки е насочено към ограничаването на тяхната големина, опростяване на организационните им структури и ограничаване на взаимната им свързаност. Но налагането на допълнителен капиталов буфер може да се възприеме като вид данък, който има своите негативи, изразени в понижаване на кредитирането и икономическата активност. Друг тип мерки са свързани с ограничаване на мащаба на дейността на кредитните институции и те са насочени към ограничаване на концентрацията в банковия сектор и риска, тъй като се счита, че институциите с по-проста структура принципно носят по-малък риск за финансовата система, тъй като те са по-лесно регулирани и са по-малко склонни да се ангажират в дейности, които са рискови. Третият тип мерки са насочени към създаването на хармонизирана рамка за реструктуриране на системно важните банки, за които съществува възможност да бъдат обявени в неплатежоспособност, като целта е да се избегне използването на парите на данъкоплатците за капитализирането на тези банки, а да се използват преди това средствата на акционерите и големите облигационери.</p> <p><i>Докладът е в обем от 10 стр. и е изготвен и представен като част от участие в Единадесета международна научна конференция на младите учени „Икономиката на България и Европейския съюз: конкурентоспособност и иновации”, организирана от Финансово-счетоводен факултет на УНСС и ВУЗФ, проведена на 15 декември, 2015 г., София.</i></p>	
<p>17. Казанджиева-Йорданова, И. Европейската схема за гарантиране на депозитите – финалният щрих на Банковия съюз в ЕС.</p>	<p>Сборник с доклади от Седма международна научна конференция, „Икономическата /не/свобода”, организирана от катедра „Финанси”, ИК-УНСС, ISBN 978-954-644-932-0, стр. 109-117, 2017 г.</p>
<p>Резюме: Докладът разглежда създаването на европейска схема за гарантиране на депозитите като финален компонент на Банковия съюз в ЕС. В доклада е направен анализ на проекта на Регламент за създаване на европейска схема за гарантиране на депозитите и Директивата за схемите за гарантиране на</p>	

депозитите , като се поставя акцент върху съществуващите противоречия между двата нормативни акта, свързани най-вече с таргетираното ниво на финансиране, функциите на европейската схема и местните схеми за гарантиране на депозитите, изплащането на депозити с временно високи салда, обхвата на европейската схема. Посочени са някои недостатъци и противоречия в предложението за създаване на европейска схема за гарантиране на депозитите, които биха възпрепятствали нейното ефективно функциониране като изплащането на депозити в законовия седемдневен срок, взаимодействието между европейската схема и местните схеми за гарантиране на депозитите, финансирането на европейската схема през периода на ко-застраховане и съзастраховане, институционалните взаимодействия между европейската схема, ЕЦБ, Общия механизъм за реструктуриране на банки.

Докладът е в обем от 8 стр. и е изготвен и представен като част от участие в Седмата международна научна конференция „Икономическата /не/свобода” на катедра „Финанси”, проведена на 20-24 май 2016 г. в УОБ Равда.